

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/222/2021
Identifikačné číslo spisu:	1709200078
Dátum vydania rozhodnutia:	30.08.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Halušková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1709200078.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD. a členiek senátu JUDr. Aleny Adamcovej a JUDr. Jany Haluškovej, v spore žalobcov 1/ B. F., nar. XX.XX.XXXX, 2/ U. F., nar. XX.XX.XXXX, obidvoch bytom S. XXX/XXX, XXX XX W., obidvoch zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Jozef Holíč s.r.o., Poľovnícka 4, 900 27 Bernolákovo, proti žalovaným 1/ BENTRA, s.r.o., v konkurze, so sídlom Na Priehon 50, 949 05 Nitra, IČO: 31 435 581, za ktorého koná správca Konkurzná a reštrukturalizačná v.o.s., so sídlom Hviezdoslavovo námestie 25, 811 02 Bratislava, kancelária Farská 31, 949 01 Nitra, IČO: 47 245 611, 2/ KOOPERATIVA poisťovňa, a.s., Vienna Insurance Group, so sídlom Štefanovičova 4, 816 23 Bratislava, IČO: 00 585 441, zastúpenej advokátom JUDr. Felixom Neupauerom, so sídlom Dvořákovo nábrežie 8/A, 811 02 Bratislava, o ochranu osobnosti a finančné zadostučinenie titulom nemajetkovej ujmy a o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 4C/5/2009, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 26. novembra 2020 sp. zn. 10Co/66/2020 takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovanému 2/ náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Pezinok (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom (čiastočným) zo dňa 03. marca 2020 sp. zn. 4C/5/2009 zamietol žalobu voči žalovanému 2/, ktorému priznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania vo výške 100 %. V odôvodnení rozsudku uviedol, že každý zo žalobcov sa od žalovaných domáhal zaplattenia nemajetkovej ujmy 13.277,57 eur a zaplattenia spoločne a nerozdielne čiastky 2.225,67 eur titulom náhrady škody. Žalobcovia argumentovali, že pri dopravnej nehode dňa 12.09.2006 zahynul ich syn G. F.. Za škody spôsobené dopravnou nehodou zodpovedá žalovaný 1/ ako prevádzkovateľ motorového vozidla, žalovaný 2/ mal so žalovaným 1/ uzatvorenú zmluvu o povinnom zmluvnom poistení. Žalovaný 2/ vzniesol na pojednávaní dňa 10.01.2017 námietku premlčania tvrdiac, že premlčacia doba na zaplattenie nemajetkovej ujmy začala plynúť 13.09.2006 a uplynula 13.09.2009. Žalobcovia si voči nemu nárok uplatnili na súde 06.07.2011. Za premlčaný považoval aj nárok na náhradu škody, pretože premlčacia doba počas trestného konania voči vodičovi S.

H. plynula. Súd prvej inštancie aplikoval § 11 a § 101, 106 ods. 1 a 2, 420 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) a § 15 ods. 1 a 2 zák. č. 381/2001 Z. z. Konštatoval, že procesné spoločenstvo žalovaných nie je nerozlučné, preto prerušenie konania voči žalovanému 1/ vzhľadom na vyhlásený konkurz nebráni pokračovaniu konania voči žalovanému 2/. Preukázaná bola zodpovednosť za škodu žalovaného 1/ v zmysle § 427 OZ ako zamestnávateľa vodiča S. H., pretože ku škode došlo pri jeho pracovnej ceste, ktorú vykonal pre žalovaného 1/. V zmysle rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/228/2012 žalovaný 1/ zodpovedá aj za neoprávnený zásah do osobnostných práv žalobcov (ak bol takýto zásah spôsobený niekým, kto bol použitý právnickou osobou na realizáciu jej činnosti, považuje sa za spôsobený priamo právnickou osobou). Právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je majetkovej povahy a premlčuje sa v trojročnej premlčacej dobe (rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Cdo/194/2011). V posudzovanej veci došlo k neoprávnenému zásahu okamihom smrti a nasledujúcim dňom 13.09.2006 začala plynúť všeobecná premlčacia doba, ktorá uplynula 13.09.2009. Žalobcovia si nárok odvíjajúci sa od § 11 OZ voči žalovanému 2/ na súde uplatnili 06.07.2011, preto je premlčaný. Premlčaný je aj nárok na náhradu skutočnej škody uplatnený v zmysle § 442 v spojení s § 106 ods. 1 a 2 OZ. Škoda vznikla z dopravnej nehody 12.09.2006, objektívna trojročná premlčacia doba začala plynúť 13.09.2006 a uplynula 13.09.2009. S tvrdením žalobcov o neplynutí premlčacej doby počas trestného konania voči vodičovi S. H. sa súd prvej inštancie nestotožnil, nakoľko S. H. nebol osobou, ktorá škodu spôsobila. V tejto súvislosti poukázal na to, že odkaz č. 22 k § 15 ods. 2 zák. č. 381/2001 Z. z. odkazuje na § 106 OZ, z ktorého treba vychádzať pri osobe, ktorá zodpovedá za škodu. V danom prípade za škodu žalobcov zodpovedá žalovaný 1/, nie S. H. S poukazom na ust. § 112 OZ a na skutočnosť, že trestné konanie na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 6T/88/2007 nebolo vedené voči žalovanému 1/ ani žalovanému 2/, ale voči vodičovi S. H. okresný súd vyhodnotil, že uplatnenie náhrady škody v trestnom konaní nemalo vplyv na plynutie premlčacej doby vo vzťahu k žalovaným 1/ a 2/. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 255 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej tiež „odvolací súd“) odvolaním žalobcov napadnutý čiastočný rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1, 2 CSP potvrdil a žalovanému 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

2.1. Odvolací súd sa v zmysle § 387 ods. 2 CSP, nezistiac v postupe súdu prvej inštancie z hľadiska procesnoprávneho žiadne vady majúce za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, stotožnil v celom rozsahu po skutkovej aj právnej stránke s dôvodmi odvolaním napadnutého rozsudku. Dospel k záveru, že súd prvej inštancie vzhľadom na dostatočne vykonané dokazovanie riadne a správne zistil skutkový stav a vec aj správne právne posúdil, keď aplikoval ust. § 15 ods. 1 a 2 zák. č. 381/2001 Z. z. a § 420 ods. 2, § 427, § 11, § 101, § 106 ods. 1 a 2 OZ, ktoré aj správne vyložil, a svoje rozhodnutie odôvodnil tak, ako to má na mysli § 220 ods. 2 CSP. V odôvodnení rozsudku sa súd prvej inštancie vysporiadal so všetkými okolnosťami, na ktorých založil svoje rozhodnutie, a ktoré boli pre posúdenie veci a rozhodnutie podstatné, a dospel k správne záveru, že k neoprávnenému zásahu došlo okamihom smrti syna žalobcov (12.09.2006) a nasledujúcim dňom 13.09.2006 začala plynúť všeobecná trojročná premlčacia doba, ktorá uplynula dňa 13.09.2009. Žalobcovia si uplatnili nárok odvíjajúci sa od ust. § 11 OZ voči žalovanému 2/ na súde dňa 06.07.2011, preto je premlčaný. Okresný súd tiež na základe námietky premlčania vznesenej žalovaným 2/ správne posúdil, že aj nárok žalobcov na náhradu skutočnej škody v zmysle § 442 a nasl. OZ, uplatnený na súde dňa 06.07.2011, je premlčaný, keďže škoda vznikla z dopravnej nehody zo dňa 12.09.2006 a všeobecná objektívna trojročná premlčacia doba začala plynúť dňa 13.09.2006 a uplynula dňa 13.09.2009. Odvolací súd konštatoval, že súd prvej inštancie bol vo svojej argumentácii presvedčivý a všetky jeho argumenty podporili záver o premlčaní žalobcami uplatnených nárokov na náhradu škody a nemajetkovej ujmy voči žalovanému 2/. Premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako aj závery, ku ktorým súd prvej inštancie na základe týchto premís dospel, sú pre právnickú ale i laickú verejnosť pochopiteľné, prijateľné, racionálne aj spravodlivé a sú v súlade s judikatúrou najvyšších súdnych autorít, na ktorú súd prvej inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal. S odôvodnením rozhodnutia súdom prvej inštancie sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil a konštatoval jeho správnosť (§ 387 ods. 2 CSP). Žalobcovia si uplatnili svoje nároky voči žalovanému 2/ na súde oneskorene, po uplynutí premlčacej doby a žalovaný 2/ námietku premlčania vzniesol. Odvolací súd konštatoval, že žalobcovia konali v rozpore so zásadou, že práva patria bdelým.

K názoru žalobcov o nepremlčateľnosti náhrady nemajetkovej ujmy titulom ochrany osobnosti uviedol, že aj keď ide o satisfakciu v oblasti nemateriálnych osobnostných práv, jej vyjadrenie peňažným ekvivalentom spôsobuje, že ide o osobné právo majetkovej povahy. Obsahom nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je požiadavka na zaplatenie peňažnej sumy. Princíp právnej istoty potom vylučuje, aby plynutiu času neboli priznané žiadne právne účinky. Odvolací súd poukázal na to, že Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/265/2009 zo dňa 17.02.2011 judikoval, že „Počiatok plynutia všeobecnej trojročnej premlčacej doby náhrady za nemateriálnu ujmu je podľa § 101 Občianskeho zákonníka viazaný na okamih, kedy došlo k neoprávnenému zásahu objektívne spôsobilému porušiť alebo ohroziť osobnostné práva fyzickej osoby. Premlčacia doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv.“ Odvolací súd nevidel žiadny dôvod na odklon od tohto už ustáleného právneho názoru. Uplatnenie práva na náhradu škody v trestnom konaní voči S. H. (zamestnancovi žalovaného 1/, ktorý zavinil dopravnú nehodu, pri ktorej bol usmrtený syn žalobcov) nemalo účinky uplatnenia tohto práva voči žalovanému 2/, voči ktorému nebolo vedené žiadne trestné konanie, a nemalo ani vplyv na plynutie premlčacej doby vo vzťahu k žalovanému 2/.

2.2. Ohľadom odvolacej námietky žalobcov, ktorí mali za to, že súd prvej inštancie mal vznesenie námietky premlčania žalovaným 2/ posúdiť z pohľadu prípadného nesúladu výkonu subjektívneho práva s dobrými mravmi a prípadne i neumožniť žalovanému 2/ uplatnenie tejto námietky, odvolací súd uviedol, že aktuálna judikatúra slovenských súdov doposiaľ zastáva stanovisko, že dôvodné vznesenie námietky premlčania v občianskom súdnom konaní nemožno bez ďalšieho považovať za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi v zmysle ust. § 3 ods. 1 OZ (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1Cdo/148/2004). Slovenský právny poriadok je založený na dodržiavaní písaných právnych noriem. Nadmerná a neuvážená aplikácia § 3 ods. 1 OZ nesmie byť na ujmu právnej istoty, ktorá je garantovaná práve písaným právom. Premlčanie ako klasický hmotnoprávny inštitút prispieva k právnej istote a je inštitútom výslovne v zákone upraveným, preto vznesenie námietky premlčania samo osebe nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi. Dôvodnosť vznesenej námietky premlčania nie je dôvodom na aplikáciu § 3 ods. 1 OZ, pretože by sa tým poprel účel inštitútu premlčania, ktorým je stimulácia oprávneného k včasnému uplatneniu práva v zmysle zásady „právo patrí bdelym“. V dôsledku uplatnenia premlčania dochádza k zániku nároku a súd uplatnené právo nemôže priznať. V súvislosti s možnosťou aplikácie materiálneho korektívu dobrých mravov považoval odvolací súd za potrebné rešpektovať účel inštitútu premlčania a prihliadnutie súdu prvej inštancie na námietku premlčania vznesenú žalovaným 2/ a z toho plynúci záver o nemožnosti priznania uplatneného práva vyhodnotil ako správne. K argumentácii žalobcov, že bolo potrebné skúmať, či by vznesenie námietky premlčania žalovaným 2/ mohlo byť v rozpore s dobrými mravmi, odvolací súd uviedol, že žalobcovia v tomto smere ničím konkrétnym neargumentovali, netvrdili a ničím ani nepreukázali úmysel žalovaného 2/ poškodiť ich. Nepoukázali ani na konkrétne okolnosti preukazujúce, že uplynutie premlčacej doby sami nezavinili. V odvolaní poukazovali v podstate len na to, že žalovaný 2/ neuplatnil námietku premlčania bezodkladne, čím navýšil trovy konania. Posúdenie rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi by bolo možné aplikovať len vo výnimočnej, žalobcami tvrdenej a preukázanej situácii, kedy neuvážená a nedostatočne odôvodnená aplikácia inštitútu dobrých mravov by v konečnom dôsledku mohla viesť k neželanému efektu oslabovania subjektívnych práv jednotlivcov. Námietku žalobcov, že vznesenie námietky premlčania žalovaným 2/ sa prieči dobrým mravom v zmysle § 3 Obč. zák. vyhodnotil potom odvolací súd za neopodstatnenú.

2.3. Po preskúmaní výroku o trovách konania, ktorým okresný súd žalovanému 2/ priznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu, dospel odvolací súd k záveru, že napadnutý rozsudok je i v tejto časti správny. Súd prvej inštancie postupom podľa ust. § 255 ods. 1 CSP vec posúdil po právnej stránke správne, aplikoval aj správne zákonné ustanovenie a jeho rozhodnutiu nie je čo vytknúť. Ak žalobcovia v odvolaní namietali, že žalovaný 2/ navýšil trovy konania bezodkladným nevznesením námietky premlčania, odvolací súd pripomenul, že súd prvej inštancie bude povinný ustáliť trovy, ktoré žalovaný 2/ účinne vynaložil na bránenie svojho práva a náhradu neúčelne vynaložených trov žalovanému 2/ neprizná.

2.4. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa ust. § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a § 396 ods. 1 CSP. Žalovanému 2/, plne úspešnému v odvolacom konaní, nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal, nakoľko mu v odvolacom konaní žiadne trovy nevznikli.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie z dôvodov podľa § 420 písm. e/, písm. f/ CSP. Navrhovali zrušenie rozsudku okresného aj krajského súdu dovolacím súdom, aj zrušenie ďalších rozhodnutí na zrušené rozhodnutia obsahovo nadväzujúcich, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad. Rovnako navrhovali prikázanie Okresnému súdu Pezinok, aby vec v potrebnom rozsahu znova bez zbytočných prietáhov prerokoval a rozhodol v primeranej lehote. Uplatnili si nárok na prisúdenie náhrady trov celého, teda aj dovolacieho konania. Vychádzajúc z obsahu rozsiahleho dovolania žalobcov (§ 124 CSP) možno zhrnúť, že žalobcovia namietali, že v konaní rozhodoval vylúčený sudca a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci uskutočňovanie im patriacich procesných práv v miere porušujúcej právo na spravodlivý proces videli v prejednaní veci odvolacím súdom bez nariadenia pojednávania, v nedostatočnom odôvodnení rozhodnutia aj v tom, že sudy mali aplikovať § 257 CSP pri rozhodovaní o náhrade trov konania. Rovnako súdom vytkli, že sa neriadili existujúcou judikatúrou pri posudzovaní námietky premlčania, ktorú mali posudzovať ako vznesenú v rozpore s dobrými mravmi.

3.1. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. e/ CSP žalobcovia poukázali na skutočnosť, že v konaní pred súdom prvej inštancie konal sudca súčasne zastávajúci funkciu predsedu súdu, ktorý sa vyjadroval aj k žalobcami podanej ústavnej sťažnosti pre porušenie ich práva na prejednanie veci bez zbytočných prietáhov. Ako uviedli dovolatelia, tento sudca „vzal vznesenú námietku (premlčania, pozn. dovolacieho súdu) takpovediac všetkými desiatimi“. Dovolatelia ďalej uviedli: „pre pomer k veci a v záujme zastaviť porušovanie ľudských práv a slobôd bol pri rozhodovaní ako zákonný sudca zaujatý a rozhodnúť vo veci chcel a mohol iba vyhlásením rozhodnutia. Chcel skončiť a pre meritórne rozhodnutie mu padla vhod oneskorene uplatnená námietka premlčania. JUDr. Michálek bol vo veci zaujatým pre pomer k veci a vylúčeným pre kolíziu záujmov, ktoré bol povinný chrániť vo funkčnom postavení predsedu súdu štatutára ochraňujúci výdavkovú účasť štátnej pokladnice proti porušovaniu práv sudcov a nakoniec sudcu JUDr. T. Michálka v jednej a jedinečnej osobe“. Po žalobcami podanej sťažnosti na porušovanie práv a vyjadrení predsedu súdu vznikli podľa dovolateľov dôvodné pochybnosti o nezaujatosti sudcu vo veci samej. „JUDr. Michálek sa po náhodnom vygenerovaní za zákonného sudcu vo veci, kde súd „pod jeho vedením“ porušuje práva žalobcov, mal a musel sám vylúčiť a vo veci nesmel konať a rozhodovať“ uviedli ďalej dovolatelia. Tvrdili tiež, že načasovanie námietky premlčania sa javí byť objednávkou predsedu súdu, aby ako sudca skončil porušovanie práv žalobcov. Úvaha súdu je potom úvahou sudcu ovplyvnenou úvahou predsedu súdu, ktorý sa neoboznámil so spisom, lebo nekriticky prijal námietku premlčania. Predniesli tiež tvrdenie, že žalovaný 2/ by neuplatnil námietku premlčania bez impulzu súdu a konajúci sudca sa mal a musel sám vylúčiť. Neodôvodnene priznané trovy konania svedčia o tom, že sudca JUDr. Tomáš Michálek rozhodol vo veci samej ako nie nezaujatý a nestranný sudca.

3.2. V ďalšej časti dovolatelia uviedli, že odvolací súd v rozpore s ich právom na verejné prejednanie veci, v podstate samosudkyňou, vrátením veci na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (dovolacím nenapadnutým rozhodnutím, pozn. dovolacieho súdu) pokračuje v porušovaní ich práv. Rozhodnutie je aktom porušenia v konaní, ibaže mal odvolací súd za to, že námietka premlčania je pre rozpor s dobrými mravmi neakceptovateľná. Odvolací súd bez nariadenia odvolacieho pojednávania, v rozpore s právom na prejednanie veci verejne pred senátom dospel k záveru, že odvolanie žalobcov nie je dôvodné a stotožnil sa s odôvodnením súdu prvej inštancie, hoci v zrušenom rozhodnutí bolo porušené právo na spravodlivý proces. Musí sa zabezpečiť rozhodovanie v senátoch (nie senátne podpísanie zápisnice) a pred sudcom, ktorý je schopný konať a rozhodnúť nezávisle a nestranne. Odvolací súd nevysvetlil, ako a kedy súd prvej inštancie odstránil nespravodlivosť vedeného procesu vytknutú v bode 20. predošlého zrušujúceho uznesenia č. k. 10Co/142/2017-385 zo dňa 19.06.2019. Požiadavka spravodlivého konania v prejednávanej spore znamená aj povinnosť súdu zaoberať sa otázkou, či vznesenie námietky premlčania neodporuje dobrým mravom a nie je porušením práva druhej strany. Právny zástupca dovolateľov zastáva názor, že pokiaľ sa sudy nižších stupňov neriadili judikatúrou zaoberajúcou sa rovnakou právnou otázkou za obdobnej situácie a o tejto otázke rozhodli diametrálne odlišne, porušili základné právo dovolateľov na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie. Hlavnou alebo aspoň prevažujúcou motiváciou námietky premlčania podľa právneho zástupcu dovolateľov, vznesenej s 5-ročným časovým odstupom, kedy sa opätovne jatrili bolestivé rany poškodených rodičov, bol eventuálny úmysel poškodiť a trápiť ich a znevýhodniť v intenzite, ktorá by sa dala nazvať šikanóznym výkonom práva. Nemožno prijať názor, že netreba vysvetliť, prečo neverejné zasadnutie odvolacieho

súdu bez možnosti účastníka (zrejme mal na mysli stranu sporu, pozn. dovolacieho súdu) vyjadriť sa je zrazu spravodlivým postupom súdu. Voči F. sa viedol a stále vedie nespravodlivý proces, vydaním a dorúčením uznesenia o zmene petitu sa „zázrak“ nestal. Nespravodlivo vedený proces sa týmto formálno-procesným úkonom nestal spravodlivým. Nikto nikdy neuvažoval o námietke premlčania. Žalovaný 2/ uznal a plnil dovtedy, kým stanovisko Európskeho súdneho dvora neprejudikovalo, že aj nemajetkovú škodu v peňažnej forme znáša žalovaný 2/ v rámci povinného zmluvného poistenia, pokiaľ bola uplatnená pri prvom úkone.

3.3. Dovolatelia vyjadrili nespokojnosť aj s rozhodnutím o trovách konania. Súdny podľa dovolateľov „nepoznajú“ ust. § 257 CSP, nevysporiadali sa s § 256 CSP aj per analogiam. Za nezákonné a nespravodlivé označili priznanie náhrady trov konania poisťovni, ktorá plnila a platila náhradu škody a vzniesla námietku premlčania až po stanovisku Európskeho súdneho dvora. Poukázali na odôvodnenie č. 11 Smernice 2003/8 o právnej pomoci, ktorej súčasťou tvorí aj oslobodenie od súdnych poplatkov: „Právna pomoc sa má vzťahovať na poradenstvo pred súdnym procesom s cieľom dosiahnuť zmier skôr, ako sa začne súdne konanie, právnu pomoc pri predložení veci súdu a na zastupovanie na súde a pomoc pri oslobodení alebo oslobodenie od nákladov konania“. V ďalšom texte tejto časti dovolania sústredili dovolatelia pozornosť na výklady Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúci sa priznania oslobodenia od súdnych poplatkov. Poukázali na to, že sa nachádzajú a budú nachádzať v situácii, kedy nebude v ich možnostiach zabezpečiť si ani základné životné potreby pre primeranú kvalitu života a dôstojné podmienky existencie pri dodržaní dôstojnosti a úcty k starobe. Majú preto za to, že sú naplnené zákonné podmienky na oslobodenie od súdneho poplatku dovolacieho konania. Uviedli aj, že dôvody hodné osobitného zreteľa boli v prípade poškodených žalobcov v plnom rozsahu naplnené vzhľadom na procesnú situáciu, v ktorej sa ocitli usmrtením svojho syna priamym zavinením tretej osoby, pričom súd mal komparatívne vyhodnotiť majetkové, sociálne, osobné a zárodkové pomery všetkých strán sporu. Pri takomto postupe by zistil, že druhou stranou sporu je právnická osoba - jedna z najziskovejších nadnárodných poisťovacích spoločností, dosahujúcich v predmete svojho podnikania vysoké zisky. Súd mal rozhodnúť, že stranám nárok na náhradu trov konania nepriznáva alebo dokonca priznať trovy žalobcom. Poukázali na rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 469/2003, v zmysle ktorého použitie § 150 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku musí vždy zodpovedať osobitným okolnostiam konkrétneho prípadu a musí mať výnimočnú povahu aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5MCdo/24/2011, podľa ktorého ust. § 150 Občianskeho súdneho poriadku je potrebné aplikovať výnimočne s ohľadom na zvláštnosti prejednávanej veci a prispieť tým k odstráneniu prípadnej tvrdosti, ktorú by inak vyvolalo uplatnenie zásad, na ktorých spočíva rozhodovanie o náhrade trov konania. Zdôraznili, že druhá sporová strana je ekonomicky silným podnikateľským subjektom v oblasti poisťovníctva, ktorý má vlastné právne oddelenie, napriek tomu sa dal zastúpiť externou advokátskou kanceláriou.

4. K dovolaniu žalobcov sa nevyjadril nikto.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade so zákonom advokátom (§ 429 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru o nedôvodnosti žalobcami podaného prípustného dovolania.

6. Podľa § 420 písm. e/ Civilného sporového poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd.

7. Sudca musí byť v konaní nezávislý a nestranný. Dôvody, pre ktoré je možné sudcu považovať za vylúčeného, určuje Civilný sporový poriadok v § 49 ods. 1 a 2. Sú nimi jeho pomer k sporu a jeho pomer k stranám, ich právnym zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní. Pomer k veci môže vyplývať predovšetkým z priameho právneho záujmu sudcu na prejednávanej veci (keby bol sám stranou sporu alebo rozhodnutím by bol priamo dotknutý na svojich právach) a ďalej ak získal poznatky iným spôsobom ako dokazovaním (napr. ako svedok). Pomer sudcu k stranám, ich právnym zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní môže byť založený predovšetkým príbuzenským alebo jemu

obdobným vzťahom, ktorému môže byť na roveň postavený aj vzťah priateľský alebo zjavne nepriateľský (Bureš J., Drápal, L., Mazanec, M., Občiansky súdny rád. Komentár. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 51). Predpokladom pre vylúčenie sudcu je aj to, ak ide o sudcu súdu vyššieho stupňa, ktorý rozhodoval vec na súde nižšieho stupňa, prípadne naopak. Dôvodom vylúčenia sudcu nie sú okolnosti spočívajúce v procesnom postupe sudcu a v jeho rozhodovacej činnosti (§ 49 ods. 3 CSP), pretože na odstránenie takéhoto prípadného pochybenia slúžia opravné prostriedky. Podkladom pre rozhodovanie o (ne)vylúčení sudcu je buď jeho oznámenie o vylúčení (§ 50 CSP) alebo uplatnenie námietky zaujatosti stranou sporu (§ 52 CSP) v lehote najneskôr do 7 dní, odkedy sa strana o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený, dozvedela (§ 53 ods. 1 prvá veta CSP). Podľa § 15a ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku účinnému ku dňu 07.10.2015 (kedy bola vec pridelená JUDr. Tomášovi Michálkovi ako zákonnému sudcovi) bol účastník konania oprávnený uplatniť námietku zaujatosti najneskôr na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide, alebo do 15 dní, odkedy sa mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený. Dovolací súd z obsahu súdneho spisu nezistil, že žalobcovia v konaní pred súdmi nižších inštancií uplatnili námietku zaujatosti voči konajúcemu sudcovi v zákonnej lehote napriek tomu, že boli a sú počas celého konania zastúpení advokátom známym práva. V zmysle rozsudku Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/153/96 publikovaného pod č. 59 v Zbierke rozhodnutí a stanovísk najvyššieho súdu č. 5-6/1997 ale neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci nebráni dovolaciemu súdu pri skúmaní podmienok prípustnosti dovolania v zmysle § 237 písm. g/ OSP (teraz § 420 písm. e/ CSP) posúdiť túto otázku samostatne a prípadne i inak než ju posúdil súd nadriadený súdu procesnému, ktorý vo veci rozhodoval, ak k námietke boli uvedené nové skutočnosti. Dovolací súd postupujúc v zmysle uvedeného v prejednanom spore konštatuje, že dovolateľmi tvrdené dôvody, pre ktoré by mal byť sudca JUDr. Tomáš Michálek vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, sú iba kritickými názormi dovolateľov týkajúcimi sa postupu sudcu prejednávajúceho spor a nespĺňajú žiadne z kritérií zaujatosti sudcu daných v § 49 CSP.

8. Dovolanie z dovolacieho dôvodu daného v § 420 písm. f/ CSP je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP sú a) zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestranom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; jeho integrálnou súčasťou je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Ide napr. o právo na verejné pojednanie sporu za prítomnosti jeho strán, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Porušením práva na spravodlivý proces v zmysle uvedeného ustanovenia zákona treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva.

9. Skutočnosť, že odvolací súd nenariadil na pojednanie odvolania žalobcov pojednanie, nie je v rozpore s právom na verejné pojednanie vecí ako sa domnievajú dovolatelia. Ustanovenie § 385 ods. 1 CSP ukladá odvolaciemu súdu povinnosť nariadiť pojednanie vždy, ak je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie alebo ak to vyžaduje dôležitý verejný záujem. Z obsahu spisu nevyplýva, že by odvolací súd opakoval alebo doplnil dokazovanie. Naopak aj z dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu (bod 14.) vyplýva, že odvolanie pojednal bez nariadenia pojednania, keď sa v celom rozsahu po skutkovej a právnej stránke stotožnil s dôvodmi týkajúcimi sa odvolaním napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie (bod 16. rozhodnutia odvolacieho súdu). Postup odvolacieho súdu v tomto prípade neodporuje princípu ústnosti ani princípu priamosti. Ani Dohovor o ochrane ľudských

práv a základných slobôd nevyžaduje, že by sa malo na všetkých súdnych inšanciách pojednávanie vykonať verejne (ústne). Ak rozhodol súd prvej inšancie na pojednávaní, odvolací súd v zásade pojednávanie nariadiť nemusí. Uvedené vyplýva aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Varela Assalino v. Portugalsko z 20. apríla 2002, Ekbatani v. Švédsko z 26. mája 1988). Pôvodné pravidlo o povinnosti odvolacieho súdu vždy nariadiť na prejednanie odvolania pojednávanie (okrem taxatívne stanovených výnimiek) bolo zjednodušené ešte v roku 2008 zavedením § 214 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku umožňujúceho odvolaciemu súdu nenariadiť pojednávanie za tam uvedených podmienok. K ďalšej zmene došlo novelou zákona č. 388/2011 Z. z. Poznámka dovolateľov, že celé konanie vrátane neverejného odvolacieho, akoby senátneho je nespravodlivé, je nejasná. Z obsahu spisu nad akúkoľvek pochybnosť vyplýva, že odvolanie bolo prejednané v súlade s procesnými pravidlami danými pre odvolacie konanie v § 355 a nasl. CSP. Spor bol prejednaný a odvolanie bolo posúdené trojčlenným senátom odvolacieho súdu po neverejnej porade (§ 44 ods. 2, § 47 CSP) a jeho rozsudok bol vyhlásený verejne (§ 219 ods. 1 CSP). Miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku bolo oznámené na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke najmenej 5 dní pred jeho vyhlásením, takže nielen žalobcovia a žalovaní, ale ktokoľvek sa verejného vyhlásenia rozsudku mohol osobne zúčastniť. Navyše mali strany sporu právo požiadať, aby im súd miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku oznámil aj elektronickými prostriedkami (§ 219 ods. 3 posledná veta CSP).

10. K výhrade dovolateľov namietajúcej zákonnosť postupu odvolacieho súdu, ktorý skorším uznesením (nie dovolaním napadnutým rozsudkom) rozhodnutie súdu prvej inšancie zrušil a vrátil po vznesení námietky premĺčania, dovolací súd iba v stručnosti udáva, že k tomuto postupu odvolací súd pristúpil práve z dôvodu procesných pochybení súdu prvej inšancie týkajúcich sa nevyhotovenia resp. nedoručenia uznesenia o zmene žaloby. Až po ustálení predmetu konania vymedzeného žalobcami práve zmenenou žalobou bolo možné posudzovať hmotnoprávne vznesenú námietku premĺčania. Preto k odstráneniu tohto odvolacím súdom skôr zisteného pochybenia došlo práve písomným vyhotovením a doručením uznesenia o zmene žaloby. Pokiaľ dovolatelia v tejto súvislosti odvolaciemu súdu vytýkajú, že nevysvetlil, ako a kedy súd prvej inšancie odstránil nespravodlivo vedený proces vytknutý v predchádzajúcom zrušovacom uznesení, dovolací súd poukazuje na bod 5. v nadväznosti na bod 4. odôvodnenia rozsudku krajského súdu, v ktorom uviedol, že dňa 13.12.2019 súd prvej inšancie rozhodol o zmene žaloby a uznesenie je právoplatné. Odvolací súd v bode 15. a 16. pritom uviedol, že postupoval podľa § 387 ods. 1 a 2 CSP a konštatoval, že v postupe súdu prvej inšancie z hľadiska procesno-právneho nezistil žiadne vady majúce za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Navyše samotní žalobcovia ako odvolatelia (bod 12. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu) uviedli, že súd prvej inšancie rozhodol po odstránení procesných pochybení. Vo vzťahu k týmto dovolacím námietkam dovolací súd konštatuje, že nezistil tzv. vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP, teda nesprávny procesný postup súdov nižších inšancií znemožňujúci žalobcom uskutočňovanie im patriacich procesných práv v miere porušujúcej ich právo na spravodlivý proces.

11. Podstatná a nosná časť dovolania žalobcov predstavuje ich argumentáciu o uplatnení námietky premĺčania žalovaným 2/ v rozpore s dobrými mravmi, ktorý mal spočívať v tom, že žalovaný 2/ využil svoje právo takejto obrany v spore po piatich rokoch trvania jeho účasti. V tejto súvislosti žalobcovia udávajú, že sa súdy neriadili relevantnou judikatúrou, ktorú citujú. Dovolací súd však musí zdôrazniť, že samotné polemizovanie dovolateľov s právnymi názormi odvolacieho súdu a prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky, neodôvodňujú prípustnosť dovolania.

12. Iba na okraj a pre úplnosť dovolací súd pripomína, že odklon od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu môže byť dovolacím dôvodom prípustným podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP iba v prípade rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inšancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Uplatnenie tohto dovolacieho dôvodu však (okrem splnenia podmienky tzv. majetkového cenzusu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP) vyžaduje vymedzenie dovolacieho dôvodu tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2

CSP). Dovolací súd ani z obsahu dovolania (§ 124 CSP) snažiac sa autenticky porozumieť textu dovolania ako celku (viď nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 15/2021 z 25. mája 2021 alebo jeho nález sp. zn. I. ÚS 336/2019 z 09. júna 2020) takéto vymedzenie právnej (nie skutkovej) otázky v dovolaní nezistil.

13. Dovolací súd nezistil pochybenie odvolacieho súdu ani pri rozhodovaní o náhrade trov konania. Dovolatelia sú od platenia súdnych poplatkov oslobodení zo zákona, preto nebolo potrebné v dovolacom konaní priznávať im oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie samostatným uznesením. Rovnako potom bolo nadbytočné poukazovanie dovolateľov na súdnu prax týkajúcu sa oslobodzovania od súdnych poplatkov. Smernica európskej únie, na ktorú dovolatelia poukazujú, sa týka oslobodenia od súdnych poplatkov pri medzištátnej právnej pomoci. Ak dovolatelia vytýkajú súdom nižších inštancií, že sa nezaoberali aplikáciou § 257 CSP, dovolací súd poukazuje na to, že v odvolacom konaní žalovanému 2/, napriek jeho plnému úspechu, trovy odvolacieho konania nevznikli, a preto mu odvolací súd nárok na náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. To znamená, že žalobcovia nemajú voči žalovanému 2/ povinnosť platiť mu trovy odvolacieho konania. Vo vzťahu k prisúdeniu náhrady trov konania žalovanému 2/ voči žalobcom súdom prvej inštancie odvolací súd v bode 21. svojho uznesenia potvrdzujúceho rozsudku uviedol, že súd prvej inštancie bude povinný ustáliť trovy, ktoré žalovaný 2/ účinne vynaložil na bránenie svojho práva a náhradu neúčelne vynaložených trov mu neprizná. Inak povedané, pri ustaľovaní výšky náhrady trov konania (§ 262) súd prvej inštancie zväží aj účelnosť žalovaným 2/ uplatnenej náhrady trov konania. Aplikácia § 256 CSP (trovy zavinené stranami sporu) pri aplikácii § 255 CSP neprichádza do úvahy ani per analogiam a sudy nižších inštancií nemali preto dôvod sa týmto ustanovením zaoberať. Zmyslom § 256 CSP (tzv. sankčná náhrada trov konania) je umožnenie náhrady trov, ktoré by pri riadnom priebehu konania nevznikli a ktorá sa ukladá tomu, kto ich zavinil bez ohľadu na meritórny výsledok sporu (napr. zavinené zastavenie konania v dôsledku späťvzatia žaloby, náhrada trov vzniknutých v súvislosti s pojednávaním zmareným stranou sporu a pod.).

14. Vzhľadom na neopodstatnenosť námietky dovolateľov, že konanie pred odvolacím súdom bolo postihnuté namietanými vadami vyplývajúcimi z § 420 písm. e/, f/ CSP dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobcov je prípustné, avšak nie je dôvodné, preto dovolací súd rozhodol o jeho zamietnutí podľa ustanovenia § 448 CSP.

15. Žalovaný 2/ bol v dovolacom konaní v celom rozsahu úspešný, čo zakladá jeho právo na náhradu trov dovolacieho konania (§ 255 ods. 1 CSP). Z obsahu súdneho spisu ale vznik trov dovolacieho konania u žalovaného 2/ preukázaný nie je, preto mu dovolací súd ich náhradu voči žalobcom nepriznal. Konanie voči žalovanému 1/ je z dôvodu vyhláseného konkurzu ex lege prerušené.

16. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.